

Suskunluk Dönenceleri

*“... Bu öyle bir çılgılık ki, susuşlar kalıyor geride
Ondan öte her söz bir saçmalığı büyütüyor...”*

Ahmet Erhan

Whisky'nin (2004) senaristliğini ve yönetmenliğini üstlenen Pablo Kardeşler, iki yalnız ruhun yaşamaya değer bir hayatın var olma biçimlerinden uzak ilişkilerinin seyrini takip ediyor. Çorap fabrikasında ömür tüketen Jacobo ve Marta'nın duygu evrenleri, mekânın ruhuna bulaşık mesafelerin hudutlarına varıyor. Çorap fabrikasından müteşekkil bir mekânın canlılık emaresi göstermeyen kasvetli atmosferi yetmişlerinde iki karakterin ifadesiz suretlerine yansıyor. Tüm ışıltısını kaybetmiş hayatın marjlarında debelenip duruyor Jacobo ve Marta.

Marta'nın Jacobo'nun ruhunun dip bucaklarına ulaşma gayreti onun bir başkasıyla yakınlığa imkân vermeyen umursamazlığının kalkanlarına çarpıyor. Marta'nın birini sevmenin nahifliğini duyumsayışı sessizliğin bakışına, az sözcüklü kırılmış cümlelerin yavanlığına kurban oluyor.

Jacobo, gün ışığının daha belirmediği bir sabah otomobiline biniyor, Montevideo caddelerinde ilerliyor, her zamanki gibi çorap fabrikasının önünde duruyor. Marta makinaları çalıştıran düğmeye basıyor ve gündelik iş rutini başlıyor. Bütün gün çorap imal eden kadın çalışanlar iş çıkışı çantalarını Marta'ya göstererek hırsız damgasını defediyorlar başlarından. Marta ise iş çıkışı tek başına sinemada alıyor soluğu. Gençlik zamanlarının heyecanını filmlerde arıyor. Bir sonraki sahnede Jacobo, annesinin ölümünün üzerinden geçen bir yıllık zaman zarfında mezar taşını dikebileceği haberini alıyor. Bu haber üzerine Brezilya'da çorap imal eden kardeşi Herman'ın merasim için başkent Montevideo'ya geleceğini hatırlatan Marta ile önceden anlaştıkları mutlu aile parodisinin hazırlıklarına girişiyorlar. Marta'nın “Bize beraber resimlerimiz lazım, kardeşiniz için.” demesi üzerine Jacobo, aklının ucundan dahi geçmeyen eş olma fikrinin uyandırdığı hüznle “Evet, tabii, doğru.” diyerek ne yaptığını bilmez bir halde teslim etmesi gereken siparişlere odaklanıyor.

Filmin alametifarikalarından biri olan sahnede, asansör kabinindeki cam çerçeveye sığdırılan iki yüzün bir aradalığı romantik bir ilişki biçimine alan açmıyor, asansöre binen iki yabancıнын uzaklığını pozlayan kamera izleyeni sınırsız ihtimallere açık bir bakışa yerleştiriyor. Jacobo, Marta'ya evin odalarını gösterirken vitrinde duran boş çerçeveye bakakaldığı anlar kelimelere tahvil edilmeyen duygulara

sürüklüyor insanı. O esnada Jacobo'nun iç cebinden çıkardığı alyanslardan biri yere düşer. Marta yere düşen alyansı almak için eğilirken "Bunlar annenin miydi?" dediği anlar Jacobo'nun gençlik çağlarının masumiyeti, direngenliği hayat buluyor seyircinin imgeleminde, alyans ölçüleri Marta'nın parmağına uymayınca Jacobo'ya ikamet ettiği mahallenin mücevher dükkânına götürmeyi teklif ediyor. Jacobo bu teklifi kabul ediyor. Hemen sonra mutfakta karşı açıyla oturan Marta ve Jacobo'nun suskun hallerini yakın plan çekimle kadrajlayan kamera, filme artı anlamlar ekliyor, aleladelikleri yoğun sinemasal malzemeye yoğunluyor.

Marta fotoğraf çekimi için makyaj yapıyor, şık ve zarif kıyafetler giyiyor. Fotoğraf stüdyosuna giderken otomobil marşa basmayınca yolda kalıyorlar. Marta arabayı itiyor ve otomobil hareket eder duruma geliyor. Bir zamanların aile albümlerini süsleyen fotoğrafların çekildiği stüdyoda, fotoğrafçının "Yaklaşın. Bayan!/ Beyefendinin koluna girin./ İşte böyle, gülümseyin./ Şimdi de viski deyin./ Çok güzel." direktifi - Uruguaylıların hayat suyu- viski deyişleri gamzelerine aias tebessümü kondurmaya vesile oluyor. Jacobo ve Marta'nın fotoğraf çektiği anlardaki kol kola duruşlarının mesafesizliğine çok fazla uzaklığın gölgesi düşüyor.

Havalimanında kardeşini karşıladığı sahnede Herman ve Jacobo, kendi fabrikalarında ürettikleri çorapları birbirlerine armağan ediyorlar. Jacobo'nun fonksiyonel erkek çorabına karşılık, kardeşi Herman'ın farklı renk ve desenli sofistike kadın çorabını armağan etmesi, iki kardeşin çorap imalatındaki konumuna dair ipucu veriyor. Göz hizası açıyla odadan odaya yönelen kamera hareketi, duvardaki dekoratif ürünler, mobilyalar, süs eşyaları gibi daha birçok geçmişin tozunu üstünde taşıyan parçalar adeta dekoratif sanatlar müzesini gözleyen bir perspektif sunuyor. Seyirciyi o dönemi karakterize eden kültürel manzaranın keşfine çıkarıyor.

Yatak odasının kapı eşiğinden bakan Jacobo, komodinin üzerindeki çerçevelenmiş fotoğraf karesini, çift kişilik yatağı görüyor; yüzüne sahip olmadığı bir hayatın hüznü çöküyor. Bu hüzne rağmen Jacobo'nun dünyasında sevgiye hasret birinin arzusu yok gibidir. Başkasına ait bir hayatı imleyen toposta yürüyor sanki.

Jacobo'nun duygusal ilişki kurmama halinin aksine kardeşi Herman, Marta ile sıcak ve samimi bir ilişkiye yelken açıyor. Kimi zaman çiğ şakalar yapıyor kimi zaman destursuz Marta'nın odasına dalıyor. Marta ile kurduğu ilişkide mahremiyetin sınırlarını ihlal ediyor. Bir süre sonra Jacobo, bu durumdan hoşnut olmadığını hissettiriyor ama bu durum Marta'yı sevme çabasına evrilmiyor. Sonrasında annelerinin mezar taşını dikme anı gelip çatıyor, iki kardeş merasime katılıyor ve gelenleri karşıladıktan sonra Marta ile birlikte sinemaya gidiyorlar. Kaybın ardından yaşanan acı ve gözyaşı gibi derin hislere bürünmüyorlar.

Restoranda yemek yedikleri sahnede Herman yine her zamanki çenesi düşüklüğüyle kendi hayatını anlatıp dururken Jacobo ve Marta suspus halde dinliyor onu. "Benimle birlikte Priapolis'e gelmenizi istiyorum./ Ne dersin Marta?/ Çok hoşuna gider." daveti üzerine Jacobo, hiç orali olmayarak "Stor tamiri için gelecektirdi./ Yarın için sözleşmiştik." diyerek Herman'ın teklifini kabul etmek istemediğini ima ediyor fakat Marta bu teklifi sıcak karşılayınca sahil şehri Priapolis'e doğru yola çıkıyorlar.

Jacobo; Marta ve Herman'ın masa tenisi oynadıkları sahnede Marta'nın elini tutarak bir anlığına da olsa yakın temas kuruyor, bir türlü kapanmayan mesafe kendisine biçtiği eş rolüyle kısalıyor böylelikle. Jacobo kendi içinde ve Marta ile olan ilişkisinde uzayıp giden geniş açılar bir göz kırpmı anlarda cereyan eden dokunuşla silinip gidiyor. Marta bir pozluk mutluluğun bir ömürlük birlikteliğe dönüştüğü anları arzuluyor. Filmin geçiş anlarında denize karşı sigara içerken gördüğümüz Marta, yalnızlığını sigaranın ucunda küle döndürmek istiyor. Az sonra Herman yanına vardığında sohbetin konusu, Marta'nın çocukken cümleleri tersten okuduğu zamanlara geliyor ve Marta, Herman'ın ısrarıyla cümleleri peşi sıra tersten okuyor. Şimdinin Marta'sı çocuk Marta'yı geri çağırarak kendi dönüşüm sancılarını idrak ediyor.

Daha sonra Jacobo'nun hiç olmadığı kadar heveskar hallerine tanık oluyoruz, oyuncak makinesinden kaptığı başçek fotoğraf makinesiyle üçü birlikte "viski" diyerek güldükleri anı oyuyorlar hayatta.

Marta, oteldeki butik dükkânda kendine mayo alıyor ve havuza gidiyor. Havuzda genç bir çiftle tanışıyor, sonra Herman da dahil oluyor onlara. Muhabbet esnasında Marta alyansını suya düşürüyor. Suyun dibine dalan genç erkek alyansı buluyor. Jacobo ise o sırada otelde uyuyor. Marta'nın "Çıkmak istiyorum, üşüdüm" demesi üzerine Herman, biraz daha kalması yönünde ısrar ediyor. Herman'ın sıklıkla Marta ile beraber geçirdiği zamanları uzatma isteği masumane bir yakınlaşma izlenimi vermez. Asansörde onlarla karşılaşan Jacobo, bakışlarıyla kıskandığını hissettiriyor ilişkilerinin bir hakikati olmasa bile. Jacobo, kendi dünyasının çeperlerine ördüğü kabukları görmek istemiyor çoğu zaman. Marta ile arasında genişleyen mesafe kırılma eşiğine ulaştığı vakit Jacobo, kendi üzerine kapanan kör bir satha yerleşiyor. Tüm bu gelgitleri kamera açısı karakterlerin içindeki karmaşaya yönelerek veriyor.

Herman, sahnelerin birinde "Jacobo annemden uzak kalmak benim için de zordu./ Bu korkunç anlarda sana yardımcı olamadım." dedikten sonra cebindeki tomar parayı çıkarıp masanın üzerine koyar. Annelerine bakmanın bedeli olarak verdiği parayı Jacobo "Her şey yolunda./ Benim paraya ihtiyacım yok./ Teşekkür ederim." der ve kabul etmez. Herman'ın bu parayla fabrikaya İtalyan makineleri alabileceği önerisi sınıf atlama idealinin yarattığı duygusal boşluğu işaretliyor. Girişimci iş insanı imajını veren Herman, Jacobo ile diyaloga girdiği sahnelerin çoğunda ona tamir edilmesi gereken kırık bir oyuncak muamelesi yapıyor. İnsan ilişkilerinde baştan sona sessizliğe gömülen Jacobo, kardeşi Herman'nın barda şarkı söylediği zaman kimseye fark ettirmeden tomar parayı cebine atıyor, o paranın bir kısmını kumarda hiç ederek kelimelerle ifade etmediği öfkesini deşarj ediyor. Film boyunca uzun sessizliklerle örülü ilişkiler yumağı içinde **hesaplaşma olacak mı** hissiyle seyirciyi her an tetikte bırakarak huzursuzluk kumpanyasına davet ediyor.

Herman, kâğıda bir şeyler karalıyor Marta'ya verdikten sonra onu Brezilya'ya uğurluyorlar. Otelden ayrı zamanlarda ayrılan Jacobo ve Marta, girdikleri rolün hakkını vermişlerdir. Jacobo, Herman'ın verdiği parayı Marta'ya veriyor, "Emeğinin karşılığı." diyor. Marta "Hiç gerek yoktu" diye karşılık veriyor. Vedalaşma öncesi, asansörün dış camında iki yüzü aynı kadrajla çerçevesiyor kamera. Birbirlerinin gözlerine bakabilme ihtimallerini ıskalayan iki yabancı gibi başka bir sabaha uyanıyorlar Jacobo ve Marta.

Gündelik rutinin aşına halleri kaldığı yerden devam ediyor. Dışarıdan içeriye bakan gözü perdeleyen storun yarım kalan tamir etme eylemi tıpkı kalbi örten kara perdeler misali Jacobo için aşk uzak bir ihtimalden ibaret kalıyor. Filmin sonunda fabrika işçisi Carina "Radyoyu açabilir misin?" diye sorunca Jacobo "Marta'yı bekleyin. Ona sorun." diyor. Pablo Kardeşler, mutluluğu beklemekten usanmış Marta'nın dönüşünü muhayyel kıyıları seyre dalan sine-bakışa bırakıyor. Marta'nın dönüşü bekleyiş kipinin sonsuz uzamında asılı kalıyor.

Son kertede Pablo Kardeşler'in **Whisky** filminde, karakterler uzun zamanlara açılan suskunluk dönencelerinde yol alıyor. Jacobo, şahsında bu deneyim dokunaklı bir duygu evrenine çekiliyor. Seyirci Jacobo ve Marta'nın yaşadıklarını temellük ederek kendi anlam adacıklarını oluşturuyor. İnsanı yekünüyle anlamanın berhava olmaya mahkûm bir çaba olduğunu tokat gibi çarpıyor suretimize. Her bir sahnede seyirci kameranın varlığını unutuyor. Hasılıkelam, Juan Pablo Rebella, ömrünün otuz ikinci baharında açan gülleri koklamadan veda ederken hep birlikte yarım bıraktığı viski kadehini şaha kaldırıyoruz.

Ümit Gündoğdu, "Suskunluk Dönenceleri: Whisky (2004)"

<https://www.fikirtepedi.com/sinema/suskunluk-donenceleri-whisky-2004/> (Yayın Tarihi: 20 Temmuz 2024).

